

1 דְרַבִּי וּלְסָם, לֹא נִצְרְכָה הַמְשֵׁנָה לומר שישאל אינו מבטל עבודה
 2 זרה של גוי, אלא באופן שיש לו פה שותפות, ואף שגם בזה פשוט
 3 שאין ישראל מבטל חלקו של גוי, מכל מקום קא משמע לן –
 4 השמיעתנו המשנה שדווקא ישראל הוא דלא מבטל חלקו דעובד
 5 פוכבים, אכל עובד פוכבים דנפשיה – חלק עצמו מבטל, אף שאת
 6 חלק ישראל אינו יכול לבטל.
 7 הגמרא מביאה לשון שלישית במימרא זו: איפא דמתני לה
 8 אברייתא – יש ששנו דבר זה על מה ששינו בתוספתא (פ' ה"ב), דבי
 9 שמעון בן מנסיא אמר, עבודת פוכבים של ישראל אין לה במילה
 10 עולמית. מבררת הגמרא: מאי עולמית – מה חידשה הברייתא
 11 בלשון עולמית, הלא די במה שאמרה שאין לה בטלה. מבארת
 12 הגמרא: אמר רבי הילל ברביה וולס, לא נצרכה הברייתא
 13 לומר זאת אלא באופן שיש לו לעובד פוכבים פה – בעבודה זרה
 14 של ישראל שותפות, וקא משמע לן – ומשמיעה לנו הברייתא,
 15 דישאל אדעתא דנפשיה פלה – שישאל עובד את חלקו בעבודה
 16 זרה על דעת עצמו, ולא משום שותפות הגוי, ולכן ביטול הגוי מועיל
 17 רק לגבי חלקו, ואילו חלקו של ישראל לא נתבטל.

משנה

18 לאחר שהתבאר (בב) מי יכול לבטל עבודה זרה, המשנה מבארת את
 19 דרך ביטולה: ביצד מבטלה לעבודה זרה, אם היתה בצורת אדם
 20 וקמע את ראש – קצה) אונה או ראש חוממה או ראש אצבעה, או
 21 שפחה – מעכה בפטיש, אף על פי שלא חסרה על ידי ההכאה,
 22 בימלה. אבל אם רק – ירק) בפניה או השתיין בפניה, או גררה על גבי
 23 היטיט, או זרק בה את הצואה, הרי זו אינה במילה, כי אף שעתה
 24 הוא כועס עליה ומבזה אותה, סופו לחזור ולעבודה, שהרי לא עשה
 25 בה מעשה לשנות צורתה. מברה – את העבודה זרה) או משפנה
 26 אצל אחר תמורת שהלוה לו, רבי אמר ביטל אותה בכך, וחקמים
 27 אומרים לא ביטל.

גמרא

29 שנינו במשנה פחסה אף על פי שלא חסרה ביטלה. תמהה הגמרא:
 30 בי – אם) לא חסרה, במאי ביטלה – מדוע זה נחשב מעשה
 31 המבטלה. מיישבת הגמרא: אמר רבי זורא, מדובר שפחה – מיעכה
 32 בפניה וקלקל צורתה.
 33 שנינו במשנה: רקק בפניה והשתיין בפניה וכו' אינה ביטלה. והטעם
 34 לכך, כיון שעתה הוא אמנם כועס עליה ומבזה אותה, אך כשתנוח
 35 דעתו יחזור לעבודה. מבררת הגמרא: מנהני מילי – מנין לנו דברים
 36 אלו, שסופו לחזור ולעבודה. מבארת הגמרא: אמר חזקיה, דאמר
 37 קרא לגבי עובדי עבודה זרה מעשרת השבטים (שע"ה ח"א) והיה כי
 38 ירעב והתקאה וקלל במלבו ובאלהיו ופנה למעלה, כלומר, בשעת
 39 רעב ומצוקה כועס על העבודה זרה ומקללה, ופונה למעלה לבקש
 40 מה' שיושיעו, וכתוב בתורה – ונאמר בפסוק שאחריו (שם ח"ב) ואל
 41 ארץ נביט והנה צרה וחשכה וגו', ופירושו, דאף על גב דקלל
 42 במלבו ואלהיו ופנה למעלה, מכל מקום אחר כך כשנחה דעתו, שוב
 43 אל ארץ נביט – חוזר ועובד לעבודה זרה שבארץ.
 44 שנינו במשנה: מברה או משפנה רבי אמר ביטל [ובו'] וחקמים
 45 אומרים לא ביטל.

47 הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בביאור מחלוקת רבי וחקמים:
 48 זעירי אמר ביאור במחלוקת זו בשם רבי יוחנן, ורבי ירמיה בר אבא
 49 אמר ביאור אחר בשם רב, הו מהם אמר, מחלוקת רבי וחקמים היא
 50 באופן שמכר את העבודה זרה לצורך מלאכתו בכלי מתכות, נמצא
 51 כיון שהצורך ישרונה ותיכנה לצורך מלאכתו בכלי מתכות, נמצא
 52 שהמכירה עצמה מבטלתו, ואילו חכמים סוברים שהמוכר יודע
 53 שהעובד כוכבים שקנאה יעבוד לה ולא ישרנה, ואינה מבטלת,
 54 אכל בצורה ישראל שקנה מהגוי את העבודה זרה, לדברי הכל

55 ביטל המוכר את העבודה זרה, שהרי הוא יודע שהקונה ישרנה
 56 ומתכוין לבטלה. וחד אמר, בצורה ישראל מחלוקת, שלדעת רבי
 57 ביטלה המכירה את העבודה זרה, ולדעת חכמים לא ביטל.
 58 לפי הדעה האחרונה לא התבאר מה יסברו רבי וחקמים בצורך עובד
 59 כוכבים, ומסתפקת בזה הגמרא: איפניא להו – סתפקו בני הישיבה,
 60 האומר ש'בצורה ישראל מחלוקת', האם כוונתו שרק בצורה ישראל
 61 מחלוקת, אכל בצורה עובד פוכבים לדברי הכל לא ביטל, כיון
 62 שהמוכר סובר שהקונה יעבדה, או דלמא – שמא כוונת דעה זו
 63 שבין פה ובין פה מחלוקת, ואף אם הקונה הוא גוי סובר רבי
 64 שהמוכר מתכוין לבטלה. ומה שאמר 'בצורה ישראל מחלוקת'
 65 כוונתו שגם בצורה ישראל נחלקו.

66 הגמרא מנסה לפשוט את הספק: הא שמע, דאמר רבי, אמנם אני
 67 שמעתי מרבתי שמכירה מבטלת תמיד, וחיברי שמעו שתמיד אינה
 68 מבטלת, אך נראין דברי שמכירתה מבטלתה בשמכירה לחפלה
 69 ו–לשברה, ואילו דברי חבירי נראים באופן שמכירה לעובדה. ויש
 70 לברר, מאי כוונת רבי כשאמר שמכרה לחפלה ומאי לעובדה,
 71 אילימא – אם נאמר שלשון לחפלה שאמר היינו לחפלה ממש –
 72 שמכרה על מנת לחבלה, ולעובדה היינו לעובדה ממש – שמכרה
 73 על מנת לעובדה, קשה, שמכרה לעובדה מאי מעמא דמאן דאמר
 74 ביטל – מה טעם רבי שאמר שביטל בכך את העבודה זרה, והרי
 75 מכרה בפירוש על מנת שימשיכו לעובדה, וכשמכרה לחבלה, מאי
 76 מעמא דמאן דאמר לא ביטל, הלא מכרה בפירוש על מנת
 77 לשברה. אלא לאו – ודאי כוונת רבי כשאמר לחפלה שמכרה למי
 78 שעתיד לחפלה, ומנו – מי הוא אדם זה, צורה ישראל, שבאופן זה
 79 מסתבר שהתכוין לבטלה, שהרי ידע שהישראל ישרנה, ולעובדה
 80 היינו למי שעתיד לעובדה, ומנו, צורה עובד פוכבים, שבאופן זה
 81 מסתבר שאין כוונתו לבטלה. ושמע מנה – ואם כן מוכח מדברי רבי
 82 שבין פה ובין פה מחלוקת, שהרי רק אמר שבזה נראים דבריו
 83 ובוה דברי חבריו, אך נחלקו בשניהם.

84 דוחה הגמרא: לא, אין להוכיח שכונת רבי שנחלקו בשניהם ורק
 85 נראים דבריהם בזה או בזה, אלא יתכן שנחלקו רק בצורה גוי, אבל
 86 אם מכרה לישראל אף לחכמים ביטלה ושלא כדעת האומר
 87 ש'בצורה ישראל מחלוקת', ורבי בא לפרש במה נחלקו חכמים עליו
 88 ובמה הם מודים לו, והכי קאמר התנא בברייתא, אמר רבי, נראין
 89 דברי לחבירי – והודו חכמים לדבריו בשמכרה למי שעתיד
 90 לחפלה, ומנו, צורה ישראל, שאף חבירי לא נחלקו עלי אלא
 91 בשמכרה לגוי שבסתם עתיד לעובדה, אכל אם מכרה לישראל
 92 שבסתם עתיד לחפלה, מודו לי שביטלה בכך.

93 הגמרא מקשה על הסובר שרבי וחקמים נחלקו רק בצורה גוי, אך
 94 בצורה ישראל לדברי הכל לא ביטלה: מיתבי – הקשו בני הישיבה
 95 ממה ששינו בברייתא, חלוקת גרוטאות – שברי כסף מן העובדי
 96 פוכבים, ומצא בהן עבודת פוכבים, אם עד שלא נתן מעות לגוים
 97 משך את הגרוטאות, והויר את העבודה זרה לבעליה הגוי, כיון
 98 ששמיתכו היתה בטעות, שהרי לא ידע שיש עבודה זרה בין
 99 הגרוטאות, ויבטלנה הגוי, ויחזור ויקנה אותה ממנו אם ירצה, אך אם
 100 משנתן מעות משך, יולף את העבודה זרה לים תהומות, כיון
 101 שאסורה בהנאה ואין לה ביטול. ואף ששמיתכו היתה בטעות אין
 102 אמורים שיחזירנה לגוי ויטול מעותיו, כיון שאז נראה כמכרה לו.
 103 ועל כל פנים מבואר מדברי הברייתא, שאף שמכרה גוי לישראל לא
 104 ביטלה בכך. אי אמרת בשלמא – ואמנם הדבר מובן אם תאמר
 105 שבצורה ישראל מחלוקת רבי וחקמים, שאז יש לומר הא מני רבנן
 106 היא – שברייתא זו נשנתה כשיטת חכמים, שאם מכרה הגוי לישראל
 107 לא ביטלה, אלא אי אמרת – אם תאמר שבצורה עובד פוכבים
 108 מחלוקת, אכל בצורה ישראל דברי הכל ביטל, קשה הא מני –
 109 כשיטת מי נשנתה ברייתא זו האומרת שאף אם מכרה גוי לישראל
 110 לא ביטלה ויולף ישראל אותה לים המלח.
 111 מתרצת הגמרא: באמת יתכן שגוי שמכר עבודה זרה לישראל

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום רביעי עמ' א

1 מדעתו, לדברי הכל התכוין בכך לבטלה, אך שאני הִתָּם – שונה
2 הדין האמור בברייתא, דְּאִדְעָתָא דְּגְרוּטָאוֹת וְפִין – כיון שכוונת הגוי
3 במכירה היתה למכור 'גרוטאות' בלבד, אך אִדְעָתָא דְּעִבּוּדָת
4 פּוֹכְבִים לֹא וְפִין – על דעת כן שיש בתוכם גם עבודה זרה לא התכוין
5 למכור, וכיון שלא ידע שבין הגרוטאות נמצאת עבודה זרה, ודאי לא
6 התכוין הגוי לבטלה.

7 הגמרא מביאה ברייתא שדנה במעשים שונים שעשה גוי בעבודה
8 זרה שלו, האם היא מתבטלת בהם או לא: תָּנִי רַבִּינָן (תוספתא פי' הכ),
9 לָוָה הַגּוֹי עָלֶיָּהּ – על עבודה זרה שלו ומשכנה, ואפילו אם משכנה
10 אצל ישראל, או שְׁנַפְלָה עָלֶיָּהּ מְפּוּלָת ואין בעליה הגוי מפנה את
11 המפולת מעליה, או שְׁנַגְבוּהָ לְיַסְטִין ואינו מחזר אחריה למוצאה, או
12 שְׁהַנִּיחוּהָ הַבְּעָלִים וְהָלְכוּ לְמַדִּינַת הַיָּם,

58 האיסור שהיה בתחילה של ארץ ישראל, והיינו כשנכנסו ישראל
 59 לארץ, דאמר רחמנא – שאמר ה' בתורה על עבודה זרה של
 60 האמוריים (דברים יב א) וְאִשְׁרֵיהֶם תִּשְׂרֹפֶן בָּאֵשׁ, והיינו שאף האילנות
 61 שבארץ ישראל שעשו אותם הנכרים לאשירה ועבדום, נאסרו משום
 62 כך ויש לשורפם. וקשה, כיצד אסרו הנכרים שבארץ ישראל את
 63 האילנות בעבודתם, מִכְּבֹדֵי (ו-הרי) ארץ ישראל וְיוֹשְׁבֵיהָ הֵיאָה לָהֶם –
 64 לישראל מִאֲבוֹתֵיהֶם, שהרי ניתנה לאברהם, כפי שאמר לו ה'
 65 כשהראהו את הארץ (בראשית יג יז) קִדְּם הַתְּהַלֵּךְ בְּאֶרֶץ וְגו' כִּי לֹךְ
 66 אֲתַנְּנָה, וכל המחובר לה הרי הוא כמותה, וְאִין אִרְם אוֹסֵר דְּבַר
 67 שְׂאִינוּ שְׂלוֹ, ולא כן לא היו הנכרים יכולים לאסור את האילנות
 68 שבארץ ישראל על ידי שעבדו להם. וְאִי – ואם תאמר שכולם נאסרו
 69 מִשּׁוּם הִנֵּךְ דְּמַעֲיָקְרָא – אלו שהיו מתחילה קודם שניתנה הארץ
 70 לאברהם, שאותם יכולים הנכרים לאסור, וכיון שאיננו יודעים מי הם
 71 עצים אלו, כולם אסורים מספק, הרי כְּבִיטוּלָא בְּעֵלְמָא סְנִי לְהוּ – די
 72 להכריח את הנכרים לבטל את העבודה זרה, שהרי מועיל ביטול של
 73 נכרי לעבודה זרה בעל כרחו, ומדוע הצריכה התורה לשורפם. אִלָּא
 74 צריך לומר, מִדְּפִלְחוּ – שמכיון שעבדו ישראל לְעֵגֶל קודם שהגיעו
 75 לארץ, גִּלּוּ אֲדַעְתֵּיהוּ דְּנִיחָא לְהוּ בְּעֵבֻדָת בּוֹכְבִים – גילו דעתם
 76 שרוצים הם את העבודה זרה, וְכִי אָתוּ – וכשבאו עוֹבְדֵי בּוֹכְבִים
 77 ועבדו לאילנות שבארץ ישראל השייכים לישראל, אינם עובדים רק
 78 מצד עצמם ורצונם, אלא שְׁלִיחוּתָא דִּידְהוּ עוֹבְדֵי – עושים הם את
 79 שליחות ישראל בזה, והרי זו כעבודה זרה של ישראל שאין לה ביטול
 80 כמבואר לעיל (בב), ולכן הצריכה התורה לשורפם.
 81 מסיימת הגמרא את הלימוד מאיסור אילנות האשירה לכאן: הָבָא
 82 נְמִי – אף כאן יש לומר כן, שִׁישְׂרָאֵל שְׂוֹקֵף לְבִינָה על מנת לעבוד
 83 לה, גִּלְיָא דְּעֵתִיָּה דְּנִיחָא לִיה בְּעֵבֻדָת בּוֹכְבִים – גילה דעתו שרוצה
 84 בעבודה זרה, וְכִי אָתָא עוֹבְדֵי בּוֹכְבִים וּפְלַח לָהּ – וממילא כשבא
 85 הנכרי ועבד לה, שְׁלִיחוּתָא דִּידְהוּ קְעָבִיד – עושה בזה את שליחות
 86 ישראל, ולכן אוסרה כאילו עובדה ישראל, ואף שאינה שלו.
 87 הגמרא דנה במה שנתבאר שבחטא העגל גילו ישראל שרוצים בכל
 88 העבודה זרה. מקשה הגמרא: כיצד ניתן לומר שכיון שחטאו ישראל
 89 בעגל, גילו דעתם שרוצים בכל עבודה זרה, וְדִלְמָא – והרי יתכן
 90 שדווקא בְּעֵגֶל הוּא דְּנִיחָא לְהוּ – רוצים הם לעבודו, אך כְּמִידֵי
 91 אַחֲרֵינָא לָא – לדבר אחר אינם רוצים לעבוד. מתרצת הגמרא: יש
 92 ללמוד דבר זה ממה דאמר קרא שאמרו ישראל בחטא העגל (שמות
 93 לב ד) אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, ולשון אֵלֶּה, שזו לשון רבים מִלְמַד
 94 שְׂאִינוּ – רצו לעבוד לְאֱלוֹהוֹת רַבָּה, ולא רק לעגל, ומבואר שאו
 95 גילו ישראל דעתם שרוצים בהרבה מיני עבודה זרה, ולכן כשעבדו
 96 הנכרים שבארץ ישראל לאילנות האשירה, נחשב שעשו זאת
 97 בשליחות ישראל.
 98 מקשה הגמרא: עדיין אין זו סברא לאסור את כל האשירות, אלא
 99 אִימָא – נאמר, שרק בְּלִ דְּבַחֲדֵי עֵגֶל נִתְסַרְו – כל האשירות שהיו
 100 בזמן העגל יאסרו משום שנעבדו בשליחות ישראל, והאילנות
 101 שנעבדו מִבְּנֵי וְאִילָף, משעה שחזרו בתשובה לאחר חטא העגל,
 102 ושוב אינם רוצים בעבודה זרה, נִישְׁתַּרְי – יהיו מותרים, שהרי באותו
 103 זמן לא עבדום הנכרים בשליחות ישראל, ואם כן לא אסרום שהרי
 104 אינם שלהם, ומדוע הצריכה התורה לשרוף את כל האילנות ולא
 105 חילקה. מתרצת הגמרא: מֵאֵן מוֹכֵב – מי יודע ויכול להוכיח איהו
 106 אילן נעבד בשעת חטא העגל ואיהו נעבד רק לאחר שחזרו ישראל
 107 בתשובה, וכיון שלא ניתן לדעת זאת אסרה התורה את כל האילנות
 108 שנעבדו עד שהגיעו ישראל לארץ, והצריכה לשורפם כדין עבודה
 109 זרה של ישראל.

משנה

110 המשנה ממשיכה לבאר אימתי ביטל נכרי עבודה זרה שלו ואימתי
 111 לא ביטל: עֵבֻדָת בּוֹכְבִים שְׁתֵּיחִיָּה עוֹבְדֵיהָ והלכו על מנת שלא
 112 לחזור, אם הניחיה בְּשַׁעַת שְׁלוֹם, מוֹתַרְתָּ, שכיון שהלכו מדעתם
 113

1 אִם עֲתִידִין הִבְעִילִים לְחֹזֵר כְּפִי שְׁהִיו עֲתִידִים לְחֹזֵר הָאִמּוּרִיִּים
 2 בְּמִלְחָמָת יְהוֹשֻׁעַ, אֵינָה בְּטִילָה, כיון שלא ביטלה מדעתם בפועל
 3 במעשים אלו.
 4 מבארת הגמרא: וְצִרִיכָא – צריך היה התנא להשמיע בברייתא
 5 שבכל אופנים האלו אינה בטילה, משום דְּאִי תִנָּא – שאם היה שונה
 6 רק את האופן שְׁלוֹה עֲלֵיהָ, היינו אומרים שרק באופן זה אינה בטילה,
 7 שכן מְדִלָא וְנִבְנָה – מכך שלא מכרה אלא רק לזה עליה מוכח שלא
 8 בְּטִילָה במה שמשכנה, אֲבָל אִם נִפְלָה עֲלֵיהָ מִפּוֹלָת, מְדִלָא קָא מְפִינֵי
 9 לָהּ – מכך שאינו מתאמץ לפנות המפולת מעליה, אִימָא ו-שמא
 10 תאמרו מְפִינֵי בְּטִילָה, לכן צִרִיכָא – צריך היה התנא להשמיע שאף
 11 באופן זה אינה בטילה משום שלא ביטלה בפועל. וְאִי תִנָּא רק את
 12 האופן שְׁנִפְלָה עֲלֵיהָ מִפּוֹלָת, היינו אומרים שרק באופן זה אינה
 13 בטילה, מִשּׁוּם דְּסָבֵר הָא מְנַחַת – הרי העבודה זרה מונחת כאן תחת
 14 המפולת, ומה לי להתאמץ עתה לפנותה, הרי בְּלִ אִימָת דְּבַעֲנִיָּא לָהּ
 15 שְׂקִילָנָא לָהּ – כל זמן שארצה ליטלה אוכל לפנות את המפולת
 16 וליטול אותה, ולכן אף אם עתה אינו מתאמץ לפנותה לא ביטלה
 17 בכך, אֲבָל אִם נִבְנְוָה לְסִטִּים, מְדִלָא קָא מְתַרְהָ אַבְתַּרְהָ – מכך
 18 שאינו מחזר אחריה לתופסה מידיהם, אף שהוא יודע שלא בכל זמן
 19 יוכל למוצאם וליטלה מהם, נאמר שמוכח שְׂפִינֵי בְּטִילָה, לכן
 20 צִרִיכָא להשמיענו שאף באופן זה אינה בטילה.
 21 וְאִי תִנָּא רק האופן שְׁנִבְנְוָה לְסִטִּים, היינו אומרים שהטעם שבאופן
 22 זה אינה בטילה הוא מִשּׁוּם דְּסָבֵר הִגְנַב אֹפֶן שִׁיחִיהָ יִמְשִׁיכו
 23 לעובדה, שהרי ממה נפשך, אִי עוֹבְדֵי בּוֹכְבִים שְׂקִיל לָהּ – אם נכרי
 24 גנבה הרי ודאי מְפַלַח פְּלַח ו-יעבוד) לָהּ, ואף אִי יִשְׂרָאֵל שְׂקִילָה –
 25 גנבה, ולא יעבוד לה, מכל מקום אִימָי ו-משום) דְּרַמְיָה יִקְרִין לא
 26 ישברנה הגנב הישראל ויפסיד שויה, אלא מוֹבִין ו-ימכור) לָהּ לְעוֹבְדֵי
 27 בּוֹכְבִים אַחֵר וּפְלַח – והוא יעבוד לָהּ, וכיון שהוא סבור שימשיכו
 28 לעבוד את העבודה זרה, אינו חושש לחזר אחריה, אבל אין זה משום
 29 שכונתו לבטלה, אֲבָל אִם הִנִּיחוּהָ הַבְּעֵלִים וְהִלְכוּ לְמַדִּינַת הַיָּם,
 30 מְדִלָא שְׂקִילוּ הַתְּדִיחוּ – מכך שלא נטלה עמם בהליכתם כדי
 31 לעובדה, נאמר שמוכח שְׂפִינֵי בְּטִילָה, צִרִיכָא – יש צורך להשמיע
 32 שאף באופן זה אינה בטילה כיון שלא ביטלה בפועל מדעתו.
 33 הגמרא מבארת את מה ששנינו בברייתא לגבי האופן של הלכו
 34 הבעלים למדינת הים. שנינו בברייתא: אִם עֲתִידִין לְחֹזֵר בְּמִלְחָמָת
 35 יְהוֹשֻׁעַ אֵינָה בְּטִילָה. מקשה הגמרא: מִיָּדֵי מִלְחָמָת יְהוֹשֻׁעַ מִיְהַדֵּר
 36 הָדוֹר – וכי האמוריים שנלחמו עם יהושע כשכבש את ארץ ישראל
 37 חזרו מהמלחמה, הרי לא חזרו ממנה אלא נפלו בה, ומדוע אמר
 38 התנא 'אם עתידין לחזור במלחמת יהושע'.
 39 מתרצת הגמרא: הָבִי קְאָמֵר – כך כוונת התנא לומר, אִם סבורים
 40 בעליה ביציאתם שְׁעֲתִידִין הם לְחֹזֵר, הָרִי הוּא – עבודה זרה זו
 41 נחשבת פאותה עבודה זרה של האמוריים שיצאו לְמִלְחָמָת יְהוֹשֻׁעַ
 42 וסבורים היו שיחזרו ממנה, ולכן אסורה בהנאה, וְאִין לָהּ בְּטִילָה,
 43 כאותה עבודה זרה של האמוריים.
 44 שואלת הגמרא: וְלָמָּה לִי לְמִיתְלִיָּה – מדוע תלטה הברייתא איסור
 45 זה דווקא בְּעֵבֻדָה זרה של האמוריים שיצאו לְמִלְחָמָת יְהוֹשֻׁעַ, הרי
 46 ניתן לומר בפשטות 'אינה בטילה', משיבה הגמרא: מִלְתָּא אֲנִיב
 47 אוֹרְחָא קָא מוֹשְׁמַע לָן – לפי דרכו של התנא שהיה צריך ללמדנו
 48 שאינה בטילה, נתן סימן לדבריו ותלה זאת במלחמת יהושע, כדי
 49 ללמדנו דבר נוסף, והיינו כִּי הָא – כפי הדין דאמר רב וְהוּדָה אָמַר
 50 רַבִּי, יִשְׂרָאֵל שְׂוֹקֵף לְבִינָה שלו כדי לְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהּ, אך בפועל לא
 51 השתחוה, והדין הוא שכל זמן שלא עבדה אינה נאסרת (לעיל נא), וְכִּי
 52 עוֹבְדֵי בּוֹכְבִים הִשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ, אִסְרָה אף שאינה שלו, שכיון שיששראל
 53 גילה דעתו שרוצה לעבדה, ובא נכרי ועבדה, נאסרה. ודין זה נלמד
 54 מן העבודה זרה של האמוריים שיצאו למלחמת יהושע כמו שנתבאר
 55 הגמרא מיד, ולכן תלה התנא את דינו במלחמת יהושע.
 56 מבררת הגמרא: מְנַלְן – מנין לנו דאִסְרָה הנכרי באופן זה בעבודתו
 57 אף שאינה שלו. משיבה הגמרא: אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, איסור זה הוא כְּפִי

1 והניחוה ולא נטלוה עמהם, ודאי ביטלוה מדעתם, אך אם הניחוה
 2 בַּשְּׁעַת מְלַחְמָה, אִסוּרָהּ, כיון שיתכן שרצו ליטלה עמהם ולא נטלוה
 3 משום שבהולים היו לצאת למלחמה, ויתכן שהיה בדעתם לחזור
 4 אליה או לשלוח אדם שביאנה אליהם, ולא התכוונו לבטלה.
 5 המשנה מבארת דין משמשי עבודה זרה שעשויים עבור המלכים:
 6 בַּיְמוֹסָיוֹאוֹת שֶׁל מְלָכִים – אבני גזית המתקנות למושב עבודה זרה,
 7 ומונחות בדרכים שבהם עוברים המלכים, וכשהמלך עובר מושיבים
 8 עליהן עבודה זרה, והמלך משתחוה לה, הֲרֵי אֵלוֹ מוֹתְרוֹת, ואין
 9 עליהן איסור הנאה משום משמשי עבודה זרה, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין
 10 אוֹתָהּ – את האבן הזו לתת עליה עבודה זרה, רק בַּשְּׁעָה שֶׁהַמְּלָכִים
 11 עוֹבְרִים, ובשאר זמנים אינה עשויה למושב עבודה זרה.

גמרא

12 שנינו במשנה: עבודת כוכבים שהניחוה עובדיה בשעת שלום מותרת,
 13 הגמרא מביאה מימרא בענין זה: אָמַר רַבִּי יְרֵמְיָה בַּר אֲבָהוּ, אָמַר
 14 רַב, בֵּית נִמְרוֹד – המגדל שבנו אנשי דור הפלגה לעבודה זרה,
 15 במדינה שנמרו מלך בה, הֲרֵי הִיא כְּעֹבֵדוֹת פּוֹכְבִים שֶׁהִנִּיחוּהָ
 16 עוֹבְדֵיהָ בַּשְּׁעַת שְׁלוֹם, ומותר. ומבאר רב את דבריו: אִם עַל גַּב דְּבִי
 17 בְּדִינָהוּ רִחֲמָנָא בַּשְּׁעַת מְלַחְמָה דְּמִי – אף שמה שהפיצים ה' על פני
 18 כל הארץ (בראשית יא ה) מחשיב את אותו זמן כשעת מלחמה, שהרי
 19 מאונס הניחו את אותה עבודה זרה, מכל מקום הרי אִי בַּעֲיָא
 20 לְמִיָּהֲרָד – אם אחר כך היו רוצים לחזור, הֲדוּר – היו יכולים לחזור
 21 ולעבדה, וּמְדַלָּא הֲדוּר – ומכך שלא חזרו לבסוף, מוכח דַּבְּטוּלָי
 22 בְּטָלָה – ביטלוה מדעתם, ולכן מותרת.
 23 שנינו במשנה: בַּיְמוֹסָיוֹאוֹת שֶׁל מְלָכִים הֲרֵי אֵלוֹ מוֹתְרוֹת, מפני
 24 שמעמידין אותה בשעה שהמלכים עוברים.
 25 הגמרא דנה בטעם זה. מקשה הגמרא: וְכִי מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ –
 26 את האבן למושב עבודה זרה רק בַּשְּׁעָה שֶׁהַמְּלָכִים עוֹבְרִין, האבנים
 27 מוֹתְרִין, הרי באותה שעה משמשי עבודה זרה הן. מתרצת הגמרא:
 28 אָמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הָבִי קְאָמַר – כך כוונת
 29 המשנה לומר, מִפְּנֵי שֶׁמַּעֲמִידִין אוֹתָהּ בַּשְּׁעָה שֶׁהַמְּלָכִים עוֹבְרִין,
 30 וְאֵילוֹ הַמְּלָכִים מְנִיחִין (–עוזבים) דָּרָךְ זו, וְהוֹלְכִין בְּדָרָךְ אַחֲרָהּ,
 31 ואינם רוצים לעבוד עבודה זרה המונחת בדרך זו דווקא, והכמרים
 32 העובדים אותה עבודה זרה לא עשאוה ואת מושבה אלא לצורך
 33 השתחואת המלכים, וכשרואים שאין המלכים רוצים לעבדה, גם הם
 34 מבטלים אותה, ולכן אינה נחשבת כמשמשי עבודה זרה ומותרת.
 35 עד עתה דנה הגמרא ב'בימוס' שאינו קבוע לעבודה זרה, ומותר. עתה
 36 עוסקת הגמרא בבימוס קבוע שעובדים אותו תדיר, שהוא ודאי אסור
 37 ככל משמשי עבודה זרה, ודנה הגמרא מה דינו אם הוא שבור מעט.
 38

39 מביאה הגמרא מעשה: כִּי אָתָּא (–כשבא) עוֹלָא מֵאֶרְץ יִשְׂרָאֵל לְבַבְלָא,
 40 וְרַיָּב אֲבִימָסָא פְּגִימָא – ישב על 'בימוס' קבוע לשם עבודה זרה, שהיה
 41 פגום (–שבור מעט). אָמַר לִיה רַב יְהוּדָה לְעוֹלָא, וְהָא רַב וְשִׁמְזוּאֵל
 42 דְּאָמְרֵי תְרִוּיָהוּ – והרי רב ושמזאל אמרו שאף 'בימוס' קבוע שֶׁנִּפְגַּם
 43 מעט אִסוּר בהנאה. וְאָמְרוּ כֵן אֶפְיָלוּ לְמֵאֵן דְּאָמַר – לדעת הסובר
 44 (לעיל מא) שעובדי עבודה זרה אֵין עוֹבְדִים לְשִׁבְרִים שְׁלָה, אלא
 45 מבטלים אותם, הֲנִי מִיָּלִי – דברים אלו אמורים רק בְּעֹבְדוֹת פּוֹכְבִים
 46 עצמה, דְּוִילָא בֵּיה מִלְחָמָא – שמזולזל הדבר אצל העובד עבודה זרה
 47 לְמַפְלָחָה (–לעבוד) לְשִׁבְרִים שְׁלָה, ולכן כשנשברה אינו עובדה אלא
 48 מבטלה ומותרת, אֲכַל הָאִי – האבן העשויה למושב העבודה זרה, לֹא
 49 אֵיכְפַת לִיה לעובד העבודה זרה שהאבן נשברה מעט, כיון שעדיין
 50 היא ראויה לתת עליה עבודה זרה, ולכן משתמש בה ואסורה, וכיצד
 51 אתה יושב על אבן זו האסורה בהנאה ונהנה ממנה.
 52 אָמַר לִיה עוֹלָא לְרַב יְהוּדָה, מֵאֵן יְהִיב לָן מַעֲפָרָא דְרַב וְשִׁמְזוּאֵל –
 53 מי יביא לנו מהעפר המכסה את רב ושמזאל בקריהם, וּמְלֵאֲיִן
 54 עֵינַיִן – והיינו ממלאים עינינו בו מתוך כבוד אליהם, שהרי צדיקים
 55 היו, אך אנו איננו סוברים כך, דְּהָא רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְּאָמְרֵי
 56 תְרִוּיָהוּ – שהרי רבי יוחנן וריש לקיש אמרו שניהם להיפך מדברי רב
 57 ושמזאל, ש'בימוס' שֶׁנִּפְגַּם מוֹתֵר בהנאה, וְאָמְרוּ כֵן אֶפְיָלוּ לְמֵאֵן
 58 דְּאָמַר (שם) שעובדי עבודה זרה עוֹבְדִין אֵף לְשִׁבְרִים שְׁלָה, הֲנִי מִיָּלִי
 59 – דברים אלו אמורים רק בְּעֹבְדוֹת פּוֹכְבִים עצמה, דְּכִיִּן דְּפִלְחָהּ,
 60 וְיָלָא בֵּיה מִיָּלְתָא לְבַטוּלָה – שכיון שכבר עבדה, מזולזל אצלו הדבר
 61 לבטלה ולזרקה אף שנשברה מעט, ולכן אינו מבטלה ואסורה, אֲכַל
 62 הֲנִי – אבנים אלו המשמשים רק למושב העבודה זרה, אין זה זלוזל
 63 אצל עובדי העבודה זרה לבטלן ולזרקן, ולכן שְׁקָלִי לְהָאִי – נוטלים
 64 משם בימוס זה שנפגם וזורקים ומבטלים אותו, וּמְיִיתוּ בַּיְמוֹס
 65 אַחֲרֵינָא – ומביאים בימוס אחר להושיב עליו את העבודה זרה,
 66 והבימוס הפגום והזרוק מותר בהנאה, ולכן הנני יושב על בימוס כזה.
 67 הגמרא מביאה ראייה לשיטת רבי יוחנן וריש לקיש: תַּנְיָא בְּוִתְיָה –
 68 שנינו בבבלייתא כדבריהם דְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ, 'בַּיְמוֹס' שֶׁנִּפְגַּם
 69 מוֹתֵר, אך מְזַבְּחַ שְׁמִקְרִיבִים עליו זבחים לעבודה זרה, שֶׁנִּפְגַּם, אִסוּר,
 70 כיון שעדיין מקריבים עליו אף שנשבר, עַד שֶׁיִּשְׁתַּחֲוֶי רֹבֵב, וברישא של
 71 הברייתא מבואר בפירוש שבימוס פגום מותר.
 72 מבררת הגמרא: הֵיכִי דְּמִי – מהו 'בימוס', הֵיכִי דְּמִי – ומהו מְזַבְּחַ,
 73 כלומר הרי שניהם עשויים מאבנים, וכיצד נדע מהו 'בימוס' העשוי
 74 למושב עבודה זרה, שאם נפגם מעט מותר בהנאה, ומהו 'מוזב' –
 75 העשוי להקריב עליו, שנפרש ממנו עד שינתן רובו. משיבה הגמרא:
 76 אָמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, 'בַּיְמוֹס' עֲשׂוּי מֵאֲבָן אַחַת
 77 בלבד, וּמְזַבְּחַ עֲשׂוּי מֵאֲבָנִים הֶרְבֵּה.

1 מדעתו, לדברי הכל התכוין בכך לבטלה, אך שְׁאֵנִי הֶתֵּם – שונה
 2 הדין האמור בבבלייתא. דְּאִדְעָתָא דְּגְרוּסָאוֹת זְבִין – כיון שכוונת הגוי
 3 במכירה היתה למכור 'גרוסאות' בלבד, אך אִדְעָתָא דְּעֹבְדוֹת
 4 פּוֹכְבִים לֹא זְבִין – על דעת כן שיש בתוכם גם עבודה זרה לא התכוין
 5 למכור, וכיון שלא ידע שבין הגרסאות נמצאת עבודה זרה, ודאי לא
 6 התכוין הגוי לבטלה.

7 הגמרא מביאה ברייתא שדנה במעשים שונים שעשה גוי בעבודה
 8 זרה שלו, האם היא מתבטלת בהם או לא: תַּנְיָא רַבִּנּוּן (וחספת פ"ו ד"ב),
 9 לָלוֹת הַגּוֹי עֲלֵיהָ – על עבודה זרה שלו ומשכנה, ואפילו אם משכנה
 10 אצל ישראל, או שֶׁנִּפְלְחָה עֲלֵיהָ מְפֹלָת ואין בעליה הגוי מפנה את
 11 המפולת מעליה, או שֶׁנִּכְבְּוּהָ לִיסְטִין ואינו מחזר אחריה למוצאה, או
 12 שֶׁהִנִּיחוּהָ הַכְּעָלִים וְהַלְבּוֹ לְמִדְיַת הַיָּם,